

MODO GALEGO, ACTÍVAO! **DESEÑO, AVALIACIÓN E EVOLUCIÓN** **DO “PROGRAMA** **DE COMPROMISO LINGÜÍSTICO”**

Gabino S. Vázquez-Grandío

Real Academia Galega

Seminario de Sociolingüística

sociolinguitica.gabino@academia.gal

ORCID: 0000-0002-7908-2445

Rosa Moreiras Cuñarro

Concello de Ames

Servizo de Normalización Lingüística

rosa.moreiras@concellodeames.gal

Resumo: *Modo galego, actívao!* é un proxecto de dinamización lingüística desenvolvido pola Real Academia Galega e o Concello de Ames, en colaboración cos distintos axentes da comunidade educativa local. Ao seu abeiro, deseñamos, implementamos e avaliamos distintas iniciativas orientadas á educación formal e non formal, co obxectivo de activar a lingua galega entre o alumnado e converter os centros de ensino en “espazos seguros” para o seu uso.

Neste artigo expoñemos o desenvolvemento, execución e resultados da primeira edición, no curso 2022-2023, dunha das actividades centrais da programación anual do *Modo galego, actívao!*: o “programa de compromiso lingüístico”. Tras explicar as súas principais características, exporemos os resultados da avaliación desta primeira experiencia e as sucesivas modificacións realizadas de acordo aos datos ata chegar á proposta vixente.

Palabras chave: dinamización lingüística, investigación-acción, activación lingüística, xestión lingüística, normalización.

Title: *Galician mode, on!* Design, evaluation and evolution of the “language engagement programme”.

Abstract: *Galician mode, on!* is a linguistic revitalization project undertaken by the Royal Galician Academy and Ames Council, in collaboration with different actors from the local educational community. Under its auspices, we design, implement and evaluate different initiatives aimed at formal and non-formal education, with the aim of activating the Galician language among students and transforming schools into “safe spaces” for its use.

In this article, we detail the development, execution, and results of the first edition in the 2022-2023 academic year, of one of the central activities of the annual programming of *Galician mode, on!*: the “linguistic commitment programme”. After explaining its main characteristics, we will present the results of the evaluation of this first experience and the successive modifications made according to the data until its current format was produced.

Key words: linguistic dynamization, action research, linguistic activation, linguistic management, linguistic standardization.

Introdución

Modo galego, actívao! é un proxecto de investigación-acción colaborativo que se vén desenvolvendo en Ames dende o ano 2021. En cada edición, o programa diseña, pon en marcha e avalía distintas iniciativas de promoción do uso do galego. O obxectivo é dobre: por unha banda, converter os centros educativos do concello en “espazos seguros para o galego” e activar o uso da lingua entre os rapaces e rapazas e, por outra, investigar en dinamización lingüística e contribuír con isto ao desenvolvemento de mellores iniciativas neste eido no futuro.

O proxecto xorde da colaboración previa entre o Seminario de Sociolingüística da Real Academia Galega, o Concello de Ames e a comunidade educativa en distintos proxectos de investigación: *A lingua no CEIP Agro do Muíño* (Loreda, Gómez e Baldomir 2018); o *Mapa sociolingüístico escolar de Ames* (Monteagudo, Loreda, Vázquez-Grandío e Gómez 2021); e *Prácticas lingüísticas na infancia* (Monteagudo, Loreda, Vázquez-Grandío e Nandi 2021).

Estes traballos puxéronlle cifras ao descenso do uso do galego no territorio froito dos rápidos cambios demográficos experimentados nas últimas décadas. Entre outras cuestións, detectaron unha correlación entre a escolarización e a desgaleguización das nenas e nenos, e identificaron algúns factores clave do proceso.

Coa idea de aproveitar o diagnóstico extraído dos informes, as partes implicadas acordamos levar adiante, de maneira colaborativa, un proxecto de intervención. Deste xeito, baixo a coordinación do Seminario de Sociolingüística da RAG e do Servizo de Normalización do Concello, en cada edición do programa os axentes da educación formal e dos servizos complementarios puideron contribuír ao diagnóstico, o deseño e posta en marcha de actividades, así como á recollida de información para a avaliación dos resultados.

Resultado deste traballo, o *Modo galego, actíva!* conta en cada edición cunha programación variada de actividades específicas para os distintos contextos de socialización infantil. Secasí, sempre hai unha dinámica central que asume o protagonismo e arredor da cal se organiza o calendario. Esta é o “programa de compromiso lingüístico”, que anima o alumnado amesán a implicarse co galego e utilízalo o máximo posible durante un tempo determinado, ao primeiro durante tres semanas e actualmente ao longo dun mes completo. Esta actividade comparte a premisa con distintas iniciativas desenvolvidas en Galicia¹ e noutros lugares² das que obtivo inspiración, e moi especialmente cos *21 días co galego e máis* que leva a cabo anualmente a Xunta de Galicia.

Neste artigo falaremos da adaptación feita desta actividade na primeira edición do programa —no curso 2022-2023— ás características e obxectivos do *Modo galego, actíva!* Tras comentar os métodos e resultados de avaliación máis relevantes desta experiencia, falaremos das sucesivas modificacións que nos levaron á proposta actual, unha iniciativa co selo propio do *Modo galego, actíva!* deseñada á medida dos seus principios.

1 Por exemplo: o *Desafío 48 h* (IES María Casares de Oleiros); o *Plan de desconfinamento progresivo da lingua galega* (IES Eduardo Blanco Amor de Culleredo) ou o *Desafío galego* (IES Concepción Arenal de Ferrol).

2 Por exemplo: a *Euskaraldia* ou os *21 dies. D'entrada parla en català*.

O alumnado do concello de acordo ao *Mapa sociolingüístico escolar de Ames*

Comezamos cuns breves apuntamentos sobre a realidade sociolingüística de Ames para contextualizar o *Modo galego, actívao!*, as súas características e obxectivos. O primeiro que cómpre salientar é a especial relevancia do concello para proxectos coma este, en estreita relación coa súa evolución demográfica. Nas últimas décadas o municipio practicamente triplicou a súa poboación, e superou xa os 30 000 habitantes. O fenómeno responde fundamentalmente aos procesos migratorios, á capacidade do concello de atraer poboación nova e a súa proximidade coa cidade de Santiago de Compostela. Ás migracións internas dentro de Galicia engádense as procedentes do resto do Estado e do estranxeiro, ata acadar na actualidade a poboación nacida fóra do concello preto do 72 %, e o 21 % fóra de Galicia, unha proporción dende logo superior á media galega e mesmo á da propia capital.³ Como podemos imaxinar, este devir tivo un claro impacto sobre a situación lingüística no concello, reflectido sobre todo nunha forte castelanización das prácticas lingüísticas.

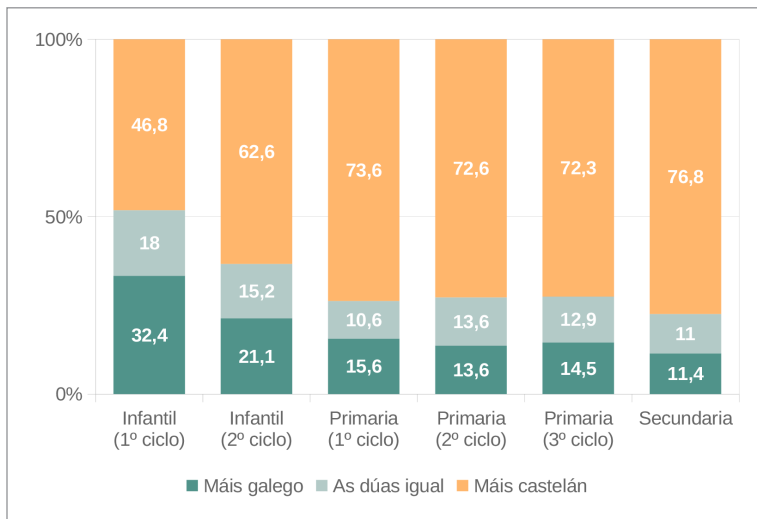
Á súa vez, esta evolución demográfica supuxo un notorio rexuvenecemento da pirámide demográfica que converteu o municipio nun caso singular fronte a tendencia dominante no país. Isto redunda no interese de investigar no territorio, sobre todo ante a preocupante situación da lingua galega entre as novas xeracións que debuxan os últimos estudos demolingüísticos (Monteagudo, Loredó e Vázquez-Grandío 2024). De acordo aos datos do *Mapa sociolingüístico escolar de Ames*, este é tamén o caso amesán, onde en 2021 o galego era a lingua principal da práctica metade das familias, mentres só un de cada dez rapaces e rapazas se declaraba galegofalante á saída do ensino obrigatorio (Monteagudo, Loredó, Vázquez-Grandío e Gómez 2021, p. 133; véxase tamén a figura 1).

Esta mesma investigación tivo como principal achega describir a evolución do proceso de desgaleguización do alumnado e establecer unha correlación entre este e o paso polo ensino. Na figura 1 podemos ver como a presenza de galegofalantes diminúe fortemente

3 Segundo os datos do IGE 2024.

nos primeiros anos da escolarización, tendencia que se consolida na primaria e reafirma na secundaria:

Figura 1: Lingua habitual e porcentaxe de galegofalantes habituais nos centros escolares de Ames segundo a etapa educativa.

Adaptación propia da figura 208 en Monteagudo, Loreda, Vázquez-Grandío e Gómez 2021, p. 252.

Características xerais do *Modo galego, actívao!*

O *Modo galego, actívao!* artéllase sobre catro dimensións ou principios: a investigación-acción en colaboración, a activación lingüística, o traballo coa educación infantil e primaria e un enfoque integral e territorial:

- *A investigación-acción en colaboración.* O programa combina o deseño colaborativo de actividades de dinamización lingüística co labor científico do Seminario de Sociolingüística. O deseño participativo deste tipo de actividades xa foi sinalado como un compoñente dinamizador en si mesmo (Subiela 2011). Por outra banda, as principais actuacións do *Modo galego, actívao!* teñen asociadas metodoloxías para a

avaliación dos seus resultados. Máis aínda, como veremos, varias das actividades de dinamización serven asemade para obtermos información, tratando dalgún modo de transcender a dicotomía entre investigación e acción.

- *A activación lingüística.* Aínda que non está polo de agora sistematizada teoricamente, a “activación” é unha idea recorrente na investigación en dinamización lingüística (Gorizolzarri, Amorrortu e Ortega 2019). Todos os estudos coinciden en sinalar que o devir do galego non é tanto un problema de competencias, senón de uso, e que a práctica totalidade das galegas e dos galegos temos a capacidade de nos desenvolver na lingua de Galicia con certa solvencia (Loredo e Silva 2020; Loredo, Vázquez-Grandío e López-Sández 2023). Por iso, o *Modo galego, actívaol* focaliza os seus esforzos en ofrecerlle ao alumnado ocasións cómodas, seguras e significativas para activar esta competencia; é dicir, falar o galego. O obxectivo disto non é só mellorar estas destrezas, senón reforzar a confianza e percepción de autoeficacia, inducir cambios nas actitudes e visibilizar o alumnado galegofalante (Fernández Paz, Lorenzo e Ramallo 2007, pp. 60-61). Buscamos fomentar no medio prazo unha maior facilidade para a converxencia cara ao galego dos castelanfalantes, tanto coma o mantemento do alumnado que xa fala a lingua na casa.
- *A focalización na educación infantil e primaria.* Polas características do alumnado e a presenza de profesorado especialista, a maior parte das iniciativas de dinamización lingüística no sistema educativo están orientadas á educación secundaria. Emporiso, como se apuntou, os resultados do *Mapa socio-lingüístico escolar de Ames* mostraron que a desgaleguización é un proceso que se inicia no primeiro contacto co ensino e se precipita nos primeiros anos da escolarización. Por iso, o noso programa prioriza o alumnado de infantil e primaria, deseñando actividades adecuadas ao nivel de adquisición e ás características cognitivas dos máis pequenos. A partir da edición de 2024-2025 traballamos tamén na incorporación progresiva da educación secundaria, pero sempre mantendo como prioridade estouttras etapas cruciais.

- *O enfoque territorial e integral.* As investigacións no concello e moi particularmente o traballo *Prácticas lingüísticas na infancia* (2021), sinalaron a importancia do termo municipal na socialización infantil. Sen ir máis lonxe, os centros nos que están escolarizados eles e elas, as súas familias e amizades, os servizos complementarios, as actividades extraescolares e as iniciativas das administracións públicas orientadas á infancia teñen o concello como marco de referencia. Por outro lado, aínda que a dinamización lingüística adoita acoutarse aos espazos de maior formalidade, é dicir dentro das aulas, o *Modo galego, actívao!* tratou de chegar a todos os contextos, involucrando tamén as familias e o persoal de *ConciliAmes*, os servizos complementarios de educación municipais. Estas e outras accións —actos e celebracións en espazos públicos, a colaboración coa radio municipal etc.— contribúen a que ano tras ano se xere ao redor do programa de compromiso lingüístico un “clima de concello”, como veremos, moi favorable para os obxectivos do proxecto.

A primeira edición do programa de compromiso lingüístico

A primeira edición do programa de compromiso lingüístico celebrouse entre os días 27 de febreiro e 20 de marzo do 2023. Das tres edicións celebradas ata o momento, esta foi a que máis se asemellou na súa estruturación ao programa *21 días co galego e máis*, e ata contou coa inestimable axuda de Pilar Ponte, promotora da iniciativa orixinal, para a súa posta en marcha.

O punto de partida para deseñar a programación do *Modo galego, actívao!* foi unha revisión xeral das actividades de dinamización lingüística que se viñeran facendo ata o momento no ensino en Galicia e noutros lugares do Estado. Ademais doutras dinámicas de interese, identificamos nos programas de compromiso lingüístico, e en especial nos *21 días co galego e máis*, un modelo especialmente axeitado ás nosas metas polo seguinte:

- *O reto.* A idea do compromiso e a posibilidade de convertelo nun reto pareceunos motivador para o alumnado de infantil

e primaria, ademais de fornecer un marco xeral para a activación lingüística.

- *A duración.* A súa extensión de tres semanas resultaba acaída para estruturar o noso calendario, e podía servir de paraugas para a inclusión doutras actividades planificadas e para integrar asemade distintos espazos e axentes —a educación formal, os servizos complementarios, as familias e a veciñanza en xeral— reforzando a dimensión colaborativa do proxecto.
- *O blog.* O blog presentouse como unha plataforma idónea para coordinar e reforzar o carácter municipal do programa.⁴

Dito isto, a primeira intención foi integrar Ames na edición oficial dese ano do programa da Xunta, o que nos facilitaría poñer o foco na avaliación dos resultados e obter aprendizaxes de cara a futuras edicións. Mais pronto vimos que existían varias características do programa orixinal —un número limitado de centros participantes espallados por toda Galicia e, naquel momento, un enfoque centrado na ESO— que o imposibilitaban. Pareceunos máis doado, xa que logo, facer un deseño propio, adaptado ás nosas necesidades e aproveitar a oportunidade para modificar as dinámicas e incluír outras distintas acordes aos intereses do proxecto.

Participantes

Nesa edición participaron:

- Os catro centros educativos de educación infantil e primaria do concello de titularidade pública (un CEP e tres CEIP).
- As tres escolas infantís do concello (EEI).

En conxunto, supuxeron uns 2 500 nenos e nenas, arredor de 200 profesores e 150 monitores e monitoras implicados.

4 O blog da primeira edición do *Modo galego, actívao!*, continúa dispoñible en www.modogalego.academia.gal O das sucesivas edicións en Ames, en: www.modogalegoames.gal

Principais aspectos da dinámica

Como dixemos, a primeira edición do programa de compromiso coincidiu cos *21 días co galego e máis* na súa duración —tres semanas— e na utilización dun blog actualizado diariamente para a coordinación. Por outro lado, incluíronse nesta edición dúas novas dinámicas, xa senlleiras do *Modo galego, actíva!* (figura 2):

- O *Acordo de compromiso lingüístico*. O primeiro día do programa, o alumnado e o titor ou a titora de cada aula comprométese a empregar o galego o máximo posible e negocian un premio para o remate da experiencia. Este acordo queda reflectido nun contrato asinado por todos e todas que se colga na parede da aula como recordatorio. Queremos con isto involucrar o alumnado e reforzar a dimensión de desafío, que achega interese e carácter lúdico á actividade.
- A *Folla de seguimento*. Dado que o anterior é un documento colectivo, nesta primeira edición pensouse que era interesante distribuír entre o alumnado un material individual que permitise reforzar o apego ao programa e servir de soporte para a reflexión persoal. Moi brevemente, a dinámica diaria consistiu en dedicar uns minutos a valorar en retrospectiva o grao de activación acadado ese día e representalo coloreando a posición correspondente dun interruptor de tres posicións: (1) “Non falei case nada en galego” (2) “Falei máis galego que de costume” (3) “Modo galego, activado!” Nas seguintes edicións, a dinámica substituíuse por unha co mesmo obxectivo baseada nunha aplicación web, o *Activador MGA!*, que comentaremos ao remate.

Figura 2: Exemplo do Acordo de compromiso (dereita) e varias Follas de seguimento (esquerda) da primeira edición.

A participación no programa supuxo para as aulas visitar diariamente o blog, ler en conxunto a entrada correspondente e facer as actividades que se lles propuñan. Aínda que nos *21 días co galego e máis* as entradas do blog tratan temáticas diversas, non estritamente relacionadas coa lingua, nós quixemos aproveitar a oportunidade que nos deu o soporte para explorar maneiras de tratar as cuestións sociolingüísticas e o que na dinamización lingüística engloba en xeral a “sensibilización” (Vaquero 2012). Por iso, nesta primeira edición a elaboración do contido estivo a cargo do Seminario de Sociolingüística da RAG, co asesoramento de Pilar Ponte e do Servizo de Normalización Lingüística municipal. O contido organizouse en temáticas semanais, cada unha delas orientada á exploración de posibles tratamentos de temas sociolingüísticos relevantes. Aínda que nas sucesivas edicións a xestión do blog foi externalizada, a estrutura mantívose en trazos xerais:

Semana I. Temos todas as pezas! O obxectivo desta semana é demostrar que o galego é unha lingua completa e versátil, explorando os contidos audiovisuais producidos nesta lingua,

reflexionando sobre as carencias e animando ao alumnado a facer as súas propias contribucións.

Semana 2. A lingua de Ames! Preténdese reforzar o vínculo entre lingua e territorio, promovendo actividades de coñecemento da realidade social, territorial e ecolingüística de Ames.

Semana 3. Un galego mundial! Búscase cuestionar a imaxe do galego como lingua minoritaria e mostrar o seu valor para o desenvolvemento da personalidade plurilingüe, proxectando a mirada cara ao futuro, imaxinando novos usos e comprobando a súa adaptación ás tecnoloxías emerxentes.

Coma na proposta orixinal, o contido do blog complementouse con saúdos de distintos persoeiros, que nos mandaron vídeos animando as nenas e nenos a cumpriren o reto. Ademais da motivación engadida, o obxectivo fundamental disto foi a exposición do alumnado a modelos de prestixio (Vaquero 2012, pp. 23-25).

Ademais das pequenas dinámicas diarias propostas, cada luns forneceuse unha programación con tres actividades a escoller para desenvolver ao longo da semana. As actividades concibíronse baixo a visión do *Modo galego, actíva!* e foron deseñadas de maneira colaborativa. Os Equipos de Dinamización da Lingua Galega (EDLG) dos centros educativos fixeron as súas propostas, de acordo aos seus intereses e o seu coñecemento das aulas. Posteriormente, dende o Seminario de Sociolingüística fíxose unha escolma, revisión e adaptación das actividades á aposta teórica proxecto.

Cada venres pediúselle ao alumnado que fixese unha reflexión en familia durante a fin de semana e a rexistrase nunha gravación. Os ficheiros de son resultantes escoitáronse nas aulas, seleccionáronse polo profesorado e remitíronse á organización do programa. Estes fragmentos foron de novo seleccionados e editados para a súa emisión semanal na radio municipal de Ames. Este espazo en Ames Radio aproveitouse tamén para que distintos axentes —familias, profesorado e outros especialistas— lle contasen á veciñanza como ía evolucionando a experiencia nos colexios.

A maiores destas cuestións, todos os axentes implicados foron libres de engadir na programación o que consideraron. Por exemplo, o Servizo de Normalización Lingüística municipal planificou

actuacións musicais nos centros educativos; o profesorado e algunha ANPA organizaron actividades complementarias propias; nalgúns centros trouxeron convidados e convidadas especiais ás aulas etc.

Avaliación da primeira edición, metodoloxía e resultados xerais.

A continuación, resumimos os principais métodos empregados para a avaliación desta edición. Cómpre aclarar que a metodoloxía evolucionou para adaptarse aos resultados que se foron obtendo e aos cambios na programación de cada ano.

Para a valoración da recepción, do funcionamento e dos resultados desta primeira edición administráronse dous instrumentos principais:

- *Enquisa ao alumnado.* Ao remate das tres semanas de compromiso, administrouse un cuestionario a unha mostra do alumnado⁵ de todos os centros de educación primaria. A enquisa contou con catro módulos: (1) perfilado sociolingüístico da persoa enquisada, (2) opinión sobre o programa, (3) efectividade autopercebida e (4) valoración das actividades levadas a cabo.
- *Entrevistas ao profesorado dos centros.* Para coñecer os pormenores do funcionamento do programa nas aulas, a efectividade percibida polo profesorado e, en xeral, a súa opinión sobre as dinámicas propostas e os aspectos operativos, administráronse entrevistas semiestruturadas —entre 15 e 50 minutos— a profesionais escolleitos⁶ dos colexios participantes.

Por outro lado, coa vontade de transcender a dicotomía entre investigación e acción propia do noso enfoque (Villasante, Montañés e Martí 2000; Francés, Alaminos, Penalva e Santacreu 2015) empregáronse tamén na avaliación do *Modo galego, actívao!* instrumentos

5 Todo o alumnado de 2º e 6º de EP, máis 1º e 4º de EP nun dos centros: 378 enquisas en total.

6 Un membro do EDLG ou a directiva, máis outro profesor/a en cada centro educativo: oito entrevistas en total.

de dobre propósito, que foron tanto actividades dinamizadoras coma ferramentas para a produción de datos:

- *Folla de seguimento*. No caso do programa de compromiso lingüístico, as follas de seguimento, recollidas ao remate do programa, servíronnos para medir a adhesión ao reto do alumnado e para ver a tendencia na activación. Os resultados obtidos mediante esta ferramenta e posteriormente a través do *Activador MGA!*, foron de grande axuda á hora de pensar e introducir novas dinámicas.

En cada edición do *Modo galego, actívaio!* trátase de rematar cun evento de peche. Nesta primeira ocasión, consistiu nunha “posta en común”, realizada no Auditorio de Bertamiráns. Nela participaron representantes da comunidade educativa, o Concello e a Real Academia Galega. Ademais de transmitir publicamente o que se fixera, o acto serviu para compartir impresións e facermos unha valoración conxunta dos aspectos máis positivos e das cuestións que cumpría mellorar nas seguintes edicións.

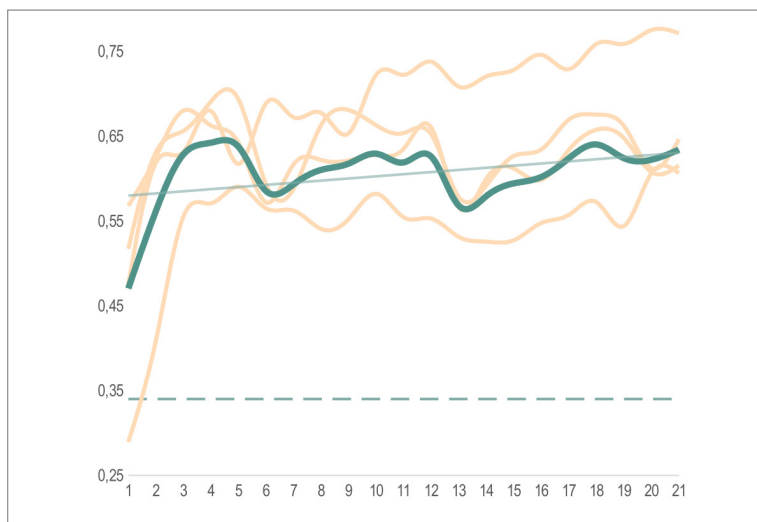
A adhesión ao compromiso

Comezamos analizando a participación, a adhesión ao compromiso e a evolución da activación ao longo das tres semanas do programa. O primeiro dato salientable neste aspecto dos nosos resultados é que a práctica totalidade dos escolares enquisados declararon que coñecían o programa (94,7 %) e participara nel (92,3 %).

A adhesión ao compromiso medímola fundamentalmente mediante as *Follas de seguimento* recollidas. A pesar da dificultade de recuperar un material coma este, autoxestionado polos menores, ao final dispuxemos de preto de 1000, que supuñan arredor do 60 % do alumnado de primaria. Como se sinalou, este instrumento, ademais da súa función dinamizadora, serviunos para coñecer a activación do alumnado ao longo da experiencia. Na seguinte figura (Figura 3) represéntanse os niveis de activación desagregados por centro educativo, en laranxa claro, e a media agrupada, en escuro, acompañada da súa liña de tendencia. A recta descontinua representaría o nivel de activación “basal” previo ao programa, de acordo aos

datos do *Mapa sociolingüístico escolar de Ames* (Monteagudo, Loredo, Gómez e Vázquez-Grandío 2021).

Figura 3: Evolución da activación ao longo das tres semanas de compromiso.

Polas propias características do instrumento, e aínda que a liña basal se constrúe tamén sobre datos autoinformados, cómpre ler con precaución a relación entre esta e os resultados da *Folla de seguimento*. Con todo podemos afirmar que o alumnado se percibiu, en xeral, máis activado durante o programa que de costume.

Respecto á evolución da activación, ten unha lectura clara conforme aos picos e vales da gráfica:

1. Focalizando na media global, o primeiro que identificamos é un aumento sostido nos primeiros días que coincide co proceso de adaptación e incorporación progresiva das aulas ao programa.
2. Tras acadar o máximo nivel o venres da primeira semana, prodúcese un descenso durante a fin de semana.

3. Ao luns seguinte comeza de novo o ciclo, que se repetirá tamén na última semana, pero agora xa cunha activación máis homoxénea.
4. Na semana intermedia rexístrase un leve descenso xeral da activación, que remonta na última.

De acordo á liña de tendencia, ao longo do programa a activación vai a máis. Entre outras cuestións, isto sería indicio de que a duración de tres semanas é axeitada, sen producirse un “efecto cansazo” negativo. Con todo, a redución rexistrada na segunda semana que, ao quedar no medio, non se beneficiou da motivación froito da novidade ou da que supón o esforzo final por cumprir o reto, convida a sermos prudentes ante a posibilidade de estender a dinámica máis aló no tempo.

Esta lectura resulta consistente tamén coa feita polo profesorado nas entrevistas. De acordo con como o viviron, un acerto do noso programa de compromiso foi presentalo en forma de desafío e artellar ao redor disto todas as dinámicas. Segundo nos contaron, isto dotou o programa dunha capacidade de mobilización intrínseca ao formato, relacionada coa evolución da motivación:

[Notei moito os efectos] Na hora de falar si. [Si?] Si. Pero polo que che dicía eu, porque o vivían máis como un reto. Non como unha motivación intrínseca do que ten que ver con falar en galego. Pero si que vin o tema do reto, que iso para eles si que... na miña aula polo menos son moi competitivos. Entón, que lles propoñas un reto gústalles moito. Máis alá de que teña premio ou non teña premio. [...] Quizais o defecto máis grande foi... fun eu, que non... busquei... seguir... sendo... pois... facendo que esa proba seguise tendo interese... porque os rapaces cansan moi rápido, van por ondas. Entón, se ti mantés... sabes? [...] (Titor de 5º de EP, en entrevista)

Outro elemento que cómpre salientar a propósito da adhesión ao programa e a extensión dos seus efectos máis aló das tres semanas de compromiso foi a capacidade performativa do nome do proxecto: *Modo galego, actíva!* A importancia de escoller adecuadamente o lema dunha campaña de dinamización é algo que se apunta

xa na bibliografía especializada (Vaquero 2012, pp. 33-34) e que a nosa experiencia confirmou sen ningunha dúbida:

Eh... pero si que é certo que, cando remataron esas tres semanas, o logo da... o logo do programa seguiu nas aulas, o contrato seguiu nas aulas, e iso que lle dicíamos sempre ao alumnado de “actíivate, actíivate”, iso está. Iso é algo que xa está e xa todo o mundo, cando llo dis, xa o entende. [...] É algo... iso si que o vimos e que... e que lle demos... que parece unha tontería, pero que lle demos como moita importancia que... a... á facilidade que houbo coa identificación do logo e do lema. Iso... iso era constante. Entón, agora xa ven... xa ven esa imaxe do Modo Galego e están “Actíivate! Actíivate!”. E iso... e iso agora quedou. E eu creo que vai quedar para o ano que vén. (Coordinadora dun EDLG, en entrevista)

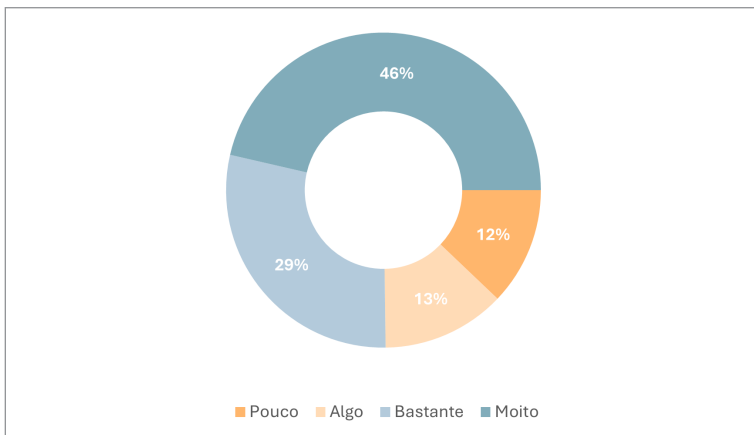
Con tres edicións xa celebradas, camiño da cuarta, podemos dicir que a día de hoxe a idea de “activar o *Modo galego*” forma parte xa do imaxinario colectivo na comunidade educativa amesá, e que funciona como un recurso dispoñible para calquera actividade infantil, tamén á marxe do programa.

A recepción do programa por parte do alumnado

O primeiro salientable sobre a recepción do alumnado desta primeira edición é que:

1. Case o 80 % do alumnado enquisado declarou que o pasou “bastante ben” ou “moi ben” participando.
2. Só un de cada dez nenos e nenas declarou que non lle gustara participar. O alumnado restante adoptou unha postura levemente positiva (Figura 4).

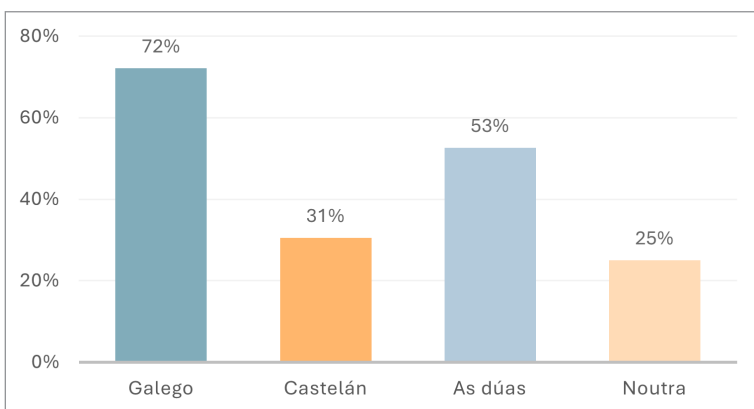
Figura 4: Satisfacción do alumnado coa experiencia

Esta valoración positiva foi xeral en todos os centros educativos, pero en especial nos dous que fixeron de “centros motores”, aqueles que participaron de cerca no deseño das actividades e, polo mesmo, estiveron máis involucrados co programa naquela primeira edición.

Moi ilustrativas foron as valoracións segundo a lingua habitual do alumnado (Figura 5):

Figura 5: Alumnado que o pasou «moi ben» participando, segundo lingua habitual.

Comezando polos nenos e nenas galegofalantes e cinguíndonos ao alumnado que o pasou “moi ben” —o grao máximo de valoración— vemos que supoñen 7 de cada 10. Puntuaron igualmente así o programa máis da metade do alumnado que se declara bilingüe de base. Por último, cómpre dicir que tamén o pasaron “moi ben” un de cada tres castelanfalantes e un de cada catro dos que se criaron nunha lingua estranxeira. Sobre as diferentes experiencias segundo lingua, comentou o profesorado:

Eu direiche que houbo alumnado que por exemplo, eh... esforzábase por falar o galego, pero que non era quen. [...] E esas catro ou cinco persoas que pode haber en aula de que en absoluto falan na casa seguen igual. Si que fixeron moito traballo durante esas tres semanas por intentalo, pero esas... esas familias retrocederon. Eh... e polo resto iso, pois houbo unha mellora eh... naquelas fam... naquel... naquel alumnado que entra no cole e de repente empeza a falar castelán e entón ves eses grupiños que... que antes había alguén que falaba castelán e que agora, mmm... volveu falar o galego que fala na súa familia. E deuse de conta... había moita... moita... moita resposta diso, de “e eu por que teño que activar o Modo galego se xa o falo?” e é como “non, aquí no cole non o falas”. E dábanse de conta. Que... que igual é que nin se daban de conta, entendes? E dábanse de conta e entón cambiaban. E iso continúa. Iso [si] que está ben, que si que continúa. (Coordinadora dun EDLG e titora, en entrevista)

O cumprimento do reto seguramente supuxo un certo esforzo extra para os últimos, pero o feito de que o alumnado galegofalante realmente gozase da experiencia convidanos a pensar que o programa puido supoñer unha oportunidade para a súa visibilización e para o seu apoderamento, e que se adecuou aos obxectivos de partida. Isto resulta coherente coa impresión obtida durante a aplicación do programa, a visión compartida polo profesorado e mesmo os testemuños dos propios nenos e nenas. Por exemplo, así o contaba unha docente:

O alumnado galegofalante eu creo que tivo oportunidade de virse... de verse reforzado. Porque, quero dicir, mmm... se me poño na súa cabeza e quizais mudaba de lingua ao chegar á escola, porque tiña... porque mantiña relacións con nenos e nenas que eran castelanfalantes igual

estaba facendo a... tch... o cambio de lingua simultáneo nese momento, entón, que se puideron sentir apoderados, nesas tres semanas co modo galego activado. (Coordinadora dun EDLG e titora, en entrevista)

E así o expuxo un neno de primaria nunha das reflexións gravadas da segunda semana:

Como pasaches esta semana de compromiso? Paseino ben, xa que [o galego] é a lingua que uso a diario. En que momentos me foi doado cumprilo? cando me dirixía a un compañeiro ou amigo e me falaba en galego. Que foi o que máis che gustou? escoitar aos compañeiros falar o galego. E o que menos? Non teño, xa que para min foi unha semana xenial! (Neno de primaria. Na gravación, vai lendo as preguntas que se lle propuxeron en voz alta para a reflexión e respondéndoas con entusiasmo)

Finalmente, a pregunta clave para saber como recibiu o alumnado a iniciativa foi se “repetirían o ano que vén”. Neste caso, a gran maioría declarou que si, supoñendo 7 de cada 10 rapaces e rapazas. Respecto ao alumnado que non repetiría, queda por ver se se concentra en aulas ou centros particulares ou se se corresponde en maior grao con alumnado de 6º de EP, xa que durante a administración das enquisas se detectaron algúns casos de comprensión errada da pregunta.⁷ En todo caso, podemos concluír sen medo a nos enganar que nesta primeira edición —e, ata onde sabemos, tamén nas seguintes— o programa gozou dunha moi boa aceptación pola maior parte do alumnado amesán.

O impacto do programa sobre os usos e as actitudes

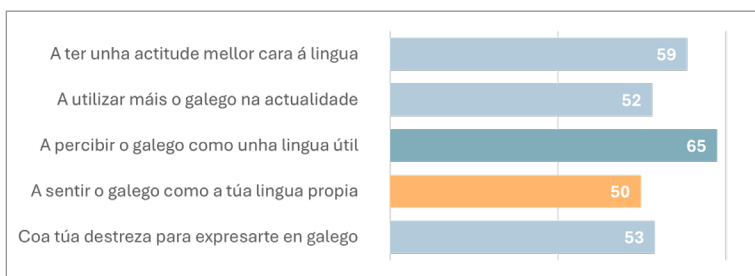
Para rematar coa presentación de resultados, imos falar da efectividade do programa de acordo aos obxectivos propostos. No primeiro que cómpre insistir é que nos baseamos aquí na autopercepción do alumnado e na valoración do profesorado nas entrevistas, polo

7 Mentres nos cursos inferiores algunhas nenas e nenos puntuais entenderon que se preguntaba se “ían repetir de curso”, outros de 6º de EP responderon que non querían repetir, xa que era un programa para a primaria e esperaban estar no instituto ao ano seguinte.

que non partimos dunha ponderación obxectiva fronte a un padrón. Precisamente isto si se fixo nas seguintes edicións, a través da medición previa e posterior ao programa de usos e actitudes. Estes resultados non serán expostos aquí, xa que non forman parte do obxecto deste artigo, mais si recorreremos a eles para explicar estoutros datos en retrospectiva.

A figura seguinte (Figura 6) resume a efectividade do programa de compromiso percibida polo alumnado en distintas cuestións actitudinais e de uso:

Figura 6: Valoración da efectividade do programa polo alumnado.

De maneira global, podemos dicir que ao redor da metade do alumnado notou efectos positivos en todas as dimensións analizadas. Destacan a maior converxencia á hora de “percibir o galego como unha lingua útil” e a menor á hora de “sentir o galego como a túa lingua propia”.⁸

Comezando polo segundo, o certo é que, como apuntábamos ao principio, a maioría do alumnado nestas idades declárase castelanfalante, co que un cincuenta por cento de nenos e nenas que ven o galego —tamén— como a súa lingua propia poderíase considerar un resultado moderadamente positivo.

Respecto á utilidade, vemos o resultado obtido como especialmente bo, xa que esta foi unha das cuestións que tivemos máis

8 Sobre isto, a avaliación pre-experimental mediante tests previos e posteriores da 2ª edición (2023-2024) confirmou un impacto positivo significativo do programa sobre o global das actitudes lingüísticas. Detectáronse variacións estatisticamente significativas nas relacións entre iguais ($\chi^2 = 7,286$; $p < 0,07$) e nas relacións coa xente de fóra de Galicia ($\chi^2 = 13,313$; $p < 0,001$).

presentes á hora de concretar a perspectiva ideolóxica do proxecto e, polo mesmo, eixe do deseño das actividades, as dinámicas e o contido do blog do programa de compromiso. Precisamente, o enfoque adoptado —a presentación de modelos alternativos de relacionarse coa lingua, a vinculación do galego co futuro e as novas tecnoloxías etc.— foi unha das cuestións máis distintivas e repetidamente aplaudidas polos docentes nas entrevistas:

E ver, pois eh... a problemática... ou sexa, ti cando explicas o galego, cando estás explicando os Séculos Escuros, todo deus está calado. Pois nós queremos ese impacto. E eu creo que co blog si que se conseguiu iso, esa chicha, non? Non sempre polo negativo, senón polo positivo. Ou sexa, ver unha rapaza da India que che fala galego coma ti e coma min, claro, os nenos quédanse coa boca aberta. Esa chicha hai que mantela, porque lle dá frescura ao programa. A min gústame moito iso, porque eu creo que se conseguiu sobradamente, eh. E bueno, xa cando sacaron os avatares [dixitais] e tal... A IA, é que me... me voou a min a cabeza, eh! Ou sexa... Que... que lle podes dicir a... porque eu nunca, nin OpenChat nin nada disto... Eu agora, non digo ir todas as semanas, [risas] [pero case] dende que... dende que saíu ese tema, é que che voa a cabeza! Entón, eu creo que iso se debe manter. Ou sexa, esa chicha paréceme que é... porque... incide directamente na motivación para a proposta. (Coordinador dun EDLG e titor, en entrevista)

Nesta liña, debemos dicir que os resultados do seguimento lonxitudinal que se veu facendo nas últimas dúas edicións confirman un impacto positivo significativo nas actitudes lingüísticas avaliadas, así como unha galeguización das prácticas e os contextos inmediatos do alumnado. Sobre isto último tamén se pronunciaron varios dos e das docentes entrevistados, que falaban dalgúns efectos inmediatos e mesmo aventuraron posibles cambios na conduta lingüística de alumnos e alumnas puntuais:

A ver, ao principio a min parecíame que era como algo demasiado puntual, que me parecía moi difícil que alguén cambiase a súa lingua materna... ou sexa, non materna, que moitos non é a súa lingua materna, pero cambiar a súa lingua con algo tan curto no tempo, non? É certo que durante o proxecto eles esforzáronse moitísimo e teño que valorar que dúas alumnas cambiaron a lingua: agora falan galego

comigo. Na casa non, pero comigo sempre falan galego. É certo que eu sempre lles falo galego, nunca lles falo castelán. Entón, eh... claro, tch... conseguín a dúas alumnas polo menos enganchalas. (Titora de 3º de EP, en entrevista)

Máis aló do anecdótico que poidan ser episodios coma estes,⁹ si cremos ir ben encamiñados no cumprimento dos obxectivos de diversificar as prácticas lingüísticas, fomentar unha maior facilidade para a converxencia dos castelanfalantes no medio e longo prazo e incrementar a seguridade do alumnado galegofalante para desenvolverse na súa lingua nas escolas. Respecto a isto, así se pronunciou outro rapaz na súa reflexión final:

A min, gustoume o reto, porque me gustan moito os retos e máis os do colexio. E eu si que aprendín algo novo, como por exemplo a non ter vergoña cando falas galego, porque é un idioma moi bonito e é o noso idioma. Eu creo que os meus compañeiros e eu cumprimos o reto porque... ao menos dentro do colexio, porque no recreo e iso todos falaban en galego. E logo fóra do colexio xa non sei, porque non... non estou en todo. E eu creo que si que vou falar máis galego a partir de agora, porque me gusta moito o galego, bueno, xa me gustaba, pero agora me gusta máis co do reto e xa estou máis acostumado. Eu si que me animaría a estender o compromiso, pero esta vez sen límite, porque eu creo que case todos o fariamos, porque xa estamos máis acostumbrados que antes. (Rapaz de primaria, nunha reflexión gravada)

Por outro lado, aínda que polo xeral o profesorado é o colectivo máis galeguizado da comunidade educativa, tamén se detectou un impacto positivo entre o persoal docente, posto que as persoas entrevistadas destacaron que a experiencia supuxo unha oportunidade para a reflexión daquel sector menos comprometido coa lingua:

Polo menos durante o tempo eh... eu ademais na reunión expliqueilles que era chocante que lles fixeramos aos nenos falar en galego se a nós

9 Volvendo á avaliación experimental da edición seguinte, un mes despois da experiencia o *Índice de presenza do galego* (de 0 a 1) pasou de 0,40 a 0,45 entre o alumnado na media de todos os contextos e axentes da socialización, destacando o aumento da presenza entre as amizades (0,21 a 0,31) e o uso do propio neno/a na casa (0,32 a 0,39).

nos escoitaban falar en castelán. Entón hai xente que xa sempre falamos en galego entón non houbo problema. Pero as que... as que falan en castelán, moitas tal. Eu no meu departamento teño algunha que fala en castelán que sempre lle digo “mira, non quero ser pesada, pero tes que... mellorar tal”. [...] Agora volven así a tal, pero bueno, eu fágolle como aos nenos, “Modo galego!” [risa]. (Coordinadora dun EDLG, en entrevista)

Para rematar, podemos engadir que un tema recorrente entre o profesorado foi o da limitación temporal da proposta e a necesidade de explorar maneiras de estender o efecto do programa de compromiso máis aló. Sobre estas afirmacións, temos que lembrar que este programa é só unha das actividades do proxecto, no que traballamos tamén na mellora xeral da xestión lingüística nos distintos espazos de socialización infantil. O que queremos salientar con isto é que cremos que calquera actividade realmente dinamizadora require de traballar en liñas diversas e a múltiples niveis, involucrar distintos axentes e pensar tamén no medio e longo prazo, procurando unha efectividade real e duradeira.

A valoración das cuestións organizativas

Se ben os resultados avaliados foron un criterio fundamental para o redeseño da actividade en cada edición, tívose tamén moi en conta a opinión compartida polo profesorado sobre os aspectos que cumpría manter ou mellorar. Como se pode deducir do *verbatim* reproducido ata o de agora, o programa recibiu unha valoración en xeral positiva. Considerouse especialmente así a dinámica de reto, o enfoque ideolóxico e a calidade das actividades e a programación. Na mesma liña, salientouse a estrutura e contido do blog e a súa idoneidade como plataforma para compartir recursos:

Mira, eu o blog vino fantástico. Unha, que os meus compañeiros dicían “que manteñan o blog, aínda que non siga todo isto!”. Porque nós sempre que queiramos facer algo pois temos ese recurso. Porque moitas veces, tch... en galego non hai todos os recursos que desexamos, ou fas algo ti pola túa conta ou se non non hai moito material. Porque incluso eu acórdome unha vez que substituí unha clase de segundo e quíxennlle

poñer un vídeo de ga... de... do aparato dixestivo en galego... tívenllo que poñer en castelán, porque non había. (Coordinadora dun EDLG, en entrevista)

Unha certa escaseza, descoñecemento ou pouca accesibilidade dos recursos en galego fora xa sinalada en repetidas ocasións polo profesorado nas distintas reunións de traballo que se foron facendo. Para solucionalo, no *Modo galego, activao!* baralláronse varias opcións —crear un repositorio en liña ou mesmo unha plataforma para compartir os materiais creados polo profesorado— todas elas complexas e, por distintos motivos, inviables polo de agora ao abeiro do proxecto. Por iso, decidimos aproveitar o blog para facer visible e accesible ao profesorado materiais e recursos de calidade xa dispoñibles en liña.

Outro acerto que se sinalou a miúdo foi a escolla do marco municipal como referencia das accións. Edición tras edición, podemos comprobar que isto xera por si mesmo unha sinerxía entre os distintos contextos de socialización infantil que reforza a efectividade da proposta, especialmente notoria nos días do compromiso lingüístico:

O bombazo dos vinte e un días foi bárbaro, porque todos estabamos a unha. [...] É dicir, estaba no Concello, estaba nos servizos complementarios, estaba... todo o mundo estabamos traballando na mesma liña [...]. É que aquí houbo incluso irmáns en secundaria [que non participaban nesta edición] que se engancharon ao Modo galego para axudar a irmás que estaban estudando aquí. Entón, claro, ese... esa... iso é top. Iso non se pode perder polo camiño, entón... [...] creo que xa o comentamos na... cando fixemos a valoración final, alí no... no pazo¹⁰ e tal. Eh... eu creo que... que sería moi interesante [manter] a reflexión e logo que vaíamos todos xuntos. (Coordinador do EDL dun centro, nunha das entrevistas de avaliación)

Polo seu lado, na parte negativa houbo dúas observacións fundamentais:

10 Refírese ao evento de peche da primeira edición do programa, a xa comentada “posta en común”.

1. *Eivas na comunicación e coordinación entre axentes.* A pesar dos esforzos realizados pola organización neste sentido, comenouse en varias ocasións que a información fora insuficiente ao inicio do programa. Isto explica, entre outras cuestións, que a incorporación fose tardía nalgúns centros e progresiva ao longo da primeira semana, como se representa na Figura 3.
2. *A carga global de traballo.* Aínda que se insistiu en que as aulas que quixesen participar só debían adscribirse á dinámica básica —asinar o compromiso e motivalo— considerouse que o plan de actividades optativas semanais e a propia profundidade das entradas do blog podían ter un efecto disuasorio para un sector do profesorado, en especial aquel que tivese un calendario moi axustado de antemán. Esta impresión reforzouse na segunda edición, na que o programa de compromiso coincidiu demasiado preto das avaliacións de fin de curso.

Ambas as dúas observacións foron tamén compartidas por nós, en especial a segunda, respecto ás nosas propias tarefas. En especial o blog, aínda que uniformemente ben valorado, supuxo unha carga de traballo demasiado grande para as persoas responsables da súa coordinación. Ademais, as seguintes experiencias apuntaron á dificultade de manter o enfoque dos contidos, en especial as cuestións técnicas, sen contar co asesoramento do Seminario de Sociolingüística da RAG, o que vai en contra da vontade de que a iniciativa poida estenderse no tempo de xeito autónomo sen perder o seu carácter.

Principais conclusións da avaliación e sucesivas modificacións do programa.

Froito desta avaliación e a da seguinte edición, introducíronse sucesivas modificacións ata chegar á proposta vixente. A continuación, presentamos os obxectivos específicos que guiaron o deseño actual da dinámica:

1. *Reducir a carga de traballo, mellorar a coordinación e reforzar o papel do Concello.* Na primeira edición e na segunda, a carga de traballo foi sen dúbida a principal obxección, ademais do máis comprometedor para a viabilidade futura da iniciativa. A programación de actividades foi o que máis se vinculou a isto, pero non é unha das cuestións máis relacionadas coa efectividade do programa. Por outro lado, aínda que coas edicións o profesorado se vai familiarizando co *Modo galego, actívao!*, a necesidade de anticipación e coñecemento dos pormenores da programación é unha demanda permanente dos e das docentes. A simplificación de todas as dinámicas, ademais de favorecer unha maior e máis consistente adhesión ao programa de compromiso, facilita a xestión de cada unha das edicións e contribúe a garantir a duración no tempo da iniciativa.
2. *Ampliar a participación e estender a duración.* Como expuxemos, o programa contou cunha ampla aceptación e participación en cada edición. Con todo, consideramos que sempre é algo no que se pode mellorar. Na primeira edición, a maior adhesión ao compromiso produciuse dentro das aulas e, en menor medida, nos servizos complementarios e nas familias. Nas seguintes edicións, buscamos integrar activamente estes axentes. Así mesmo, exploramos vías de estender a duración das actividades e os seus efectos máis aló das tres semanas, sen ter que alongar necesariamente o compromiso, a risco de obter o efecto contrario.
3. *Focalizar no que funcionou e estandarizar unha proposta con identidade propia.* Sen dúbida, o formato de desafío demostrou ser o punto forte do programa de compromiso dende a primeira edición. Neste sentido, nas seguintes edicións buscamos reforzar este compoñente, tratando que todas as aulas se incorporen dende o primeiro día e tratando de evitar eses vales nos que decae o compromiso. Por outro lado, no *Modo galego, actívao!* recorreremos a iniciativas xa existentes como punto de partida para a nosa investigación e avaliación, mais aplicando o aprendido edición tras edición o programa estase a constituír como unha iniciativa singular e con selo propio.

A programación actual

Na súa versión actual, o programa dura un mes —tres semanas de compromiso e unha máis de extensión das actividades e peche— e a súa estrutura é a seguinte:

- A semana previa, inician nos centros actividades de predisposición.
- O primeiro día asínase en todas as aulas o *Acordo de compromiso lingüístico*. Coa idea de fomentar a reflexión sociolingüística, a negociación motivadora entre alumnado e titor/a e o aumento da adhesión ao compromiso, a versión actual do acordo é modulable, con tres opcións:
 - › Empregar o galego o máximo posible mentres estean no colexio, durante o tempo que dura o reto.
 - › Empregar o galego o máximo posible, de luns a venres, dentro e fóra do colexio, durante o tempo que dura o reto.
 - › Empregar o galego o máximo posible todos os días (incluídas as fins de semana) durante o tempo que dura o reto.

Na negociación, espérase que as recompensas sexan acordadas ao grao do compromiso. Coma sempre, este acordo queda reflectido nun contrato asinado por todos e que continúa a colgarse na parede da aula como recordatorio.

- De aquí en diante cada día as aulas terán que visitar a páxina do programa. Para reducir a carga de traballo global, non hai xa programación semanal de actividades, senón que cada aula é libre de planificar as súas propias co gallo do programa de compromiso. Respecto ao blog, o que atoparán agora cada día é un reto relacionado co uso da lingua que terá que ser completado nas seguintes 24 horas, ou na fin de semana no caso dos venres.
 - › O alumnado que completou o reto, recibe cada xornada un adhesivo coleccionable que pode pegar nun álbum fornecido polo programa. O obxectivo con isto é que as

- nenas e nenos teñan presente o compromiso e reforcen diariamente a motivación.
- › O feito de dispoñer de 24 horas —ou a fin de semana— facilita e fomenta que as familias se involucren en moita maior medida na dinámica.
 - › Fronte ás edicións precedentes, as entradas no blog son moito máis breves, focalizadas na presentación do reto. Deste xeito a visita diaria convértese en algo máis levadío para o profesorado, o que favorece unha maior regularidade no acceso.
 - › Con todo, ademais do reto, continúan a compartirse recursos lúdicos e educativos para o alumnado, o profesorado, o monitorado e as familias, e a publicarse diariamente os vídeo-saúdos de persoas referentes, que presentan os retos e animan a manter o compromiso.
- Ao final do día, faise unha posta en común e cada alumno e alumna valora o seu grao de compromiso nesa xornada. Para organizar esta actividade, existe unha aplicación web chamada o *Activador do MGA!* Mediante esta aplicación, o alumnado pode rexistrar en liña o seu compromiso. Esta aplicación substituíu a *Folla de seguimento*.
- › Por unha banda, facer o rexistro en grupo e coa presenza da profesora ou profesor favorece un maior control nos datos introducidos.
 - › Por outra, o soporte web facilita un seguimento en directo da participación, permitindo detectar e resolver distintas eivas sobre a marcha.
 - › Ademais, cada semana preséntaselles na aplicación un misterio que só poderán resolver se o grao de activación da aula é elevado. Isto engade un elemento extra de motivación que conecta tamén a activación individual cos obxectivos grupais.
- Ao rematar o mes, celébrase o cumprimento do compromiso cunha enorme baila conxunta en todos os centros participantes.

A idea, que xurdiu dun dos centros educativos, permite poñer un peche festivo á vez que axuda a dar visibilidade á iniciativa fóra dos colexios.

Para rematar, cómpre engadir que os cambios na programación supuxeron tamén modificacións das metodoloxías de avaliación. Destacan a administración de enquisas ao profesorado, e de usos e actitudes ao alumnado previas e posteriores ao programa, para a valoración dos efectos dende unha perspectiva experimental. Os datos producidos están a ser agora mesmo analizados e agardamos que sirvan para confirmar a adecuación dos axustes introducidos ou sinalarnos novas vías de mellora para futuras edicións.

Reflexións finais

De maneira global, dende a organización valoramos moi positivamente a evolución do *Modo galego, actíva!* e a dos resultados obtidos nesta e nas edicións seguintes. Coidamos que con cada iteración o proxecto se axusta máis aos seus obxectivos, e se encamiña pouco a pouco a acadalos. Confiamos en que as aprendizaxes que estamos a obter nos axuden a comprender mellor e expandir as posibilidades da dinamización lingüística nesta e noutras iniciativas futuras.

Centrándonos xa no programa de compromiso lingüístico, unha das cuestións que poñen de vulto os nosos resultados é a adecuación de traballar na activación lingüística de maneira inmersiva, primeiro para a posta en práctica das competencias, a mellora da autoconfianza e a diversificación dos usos, pero, sobre todo, como oportunidade para a visibilización e apoderamento dun alumnado galegofalante que, sen máis culpable que a presión que exerce o contexto, remata por abandonar a súa lingua propia durante a escolarización.

Por outra banda, é certo que a dinamización lingüística é unha tarefa complementaria que non pode substituír de ningunha maneira a planificación lingüística nos niveis superiores. Con todo, o *Modo galego, actíva!* confirma a importancia do concello como marco territorial de referencia na socialización lingüística infantil (Monteagudo, Loredó, Vázquez-Grandío e Nandi 2021), e a capacidade

da política municipal para desenvolver accións efectivas, máis aló das eivas e atrancos da planificación lingüística xeral.

Neste sentido, cremos firmemente que o *Modo galego, activo!* é un proxecto cun gran potencial de crecemento, que constitúe un marco propicio para a experimentación, a posta a proba e avaliación de distintas ideas e, en xeral, a investigación na dinamización lingüística. Por iso, é a nosa vontade continuar con este traballo en Ames, innovando e reforzando ano tras ano a programación, así como estender, na medida das posibilidades, o proxecto a outros contextos.

Referencias bibliográficas

- Fernández Paz, Agustín; Lorenzo Suárez, Anxo M.; e Ramallo, Fernando (2007). *Guía práctica para a planificación lingüística nos centros educativos*. Santiago de Compostela: Xunta de Galicia.
- Francés García, Francisco J.; Alaminos Chica, Antonio; Penalva Verdú, Clemente; e Santacreu Fernández, Óscar A. (2015). *La investigación participativa: Métodos y técnicas*. Cuenca (Ecuador): Pydlos Ediciones.
- Goirigolzarri, Jone; Amorrortu, Estíbaliz; e Ortega, Ane (2019). Activación lingüística de jóvenes neohablantes de euskera en la universidad. En: Fernando Ramallo, Estíbaliz Amorrortu e Maite Puigdevall, eds. *Neohablantes de lenguas minorizadas en el Estado español*. Madrid: Iberoamericana Vervuert, pp. 23-46. DOI: 10.31819/9783964568830-002
- Loredo, Xaquín; Gómez, Lidia; e Baldomir, Elba (2018). *A lingua no CEIP Agro do Muíño*. A Coruña: Real Academia Galega. DOI: 10.32766/rag.332
- Loredo, Xaquín e Silva Valdivia, Bieito, eds. (2020). *Avaliación da competencia bilingüe nos idiomas galego e castelán do alumnado de 4º da ESO*. A Coruña: Real Academia Galega. DOI: 10.32766/rag.372
- Loredo, Xaquín; Vázquez-Grandío, Gabino S.; e López-Sáñez, María (2023). Evolución das destrezas orais bilingües galego/castelán ao final do ensino obrigatorio na última década e

- percepción do profesorado. En: Rosa Marta Gómez Pato e Alejandra Ulla Lorenzo, eds. *Oralidade(s)*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela, pp. 101-114.
- Monteagudo, Henrique; Loredó Gutiérrez, Xaquín; Vázquez-Grandío, Gabino S.; e Gómez Martínez, Lidia (2021). *Mapa sociolingüístico escolar de Ames*. A Coruña: Real Academia Galega. DOI: 10.32766/rag.380
- Monteagudo, Henrique; Loredó, Xaquín; e Vázquez-Grandío, Gabino S. (2024). *Informe sobre a situación da lingua galega segundo os datos do Instituto Galego de Estatística de 2023: Análise da enquisa sobre coñecemento e uso do idioma galego (2023) e da evolución sociolingüística de Galicia (1992-2023)*. A Coruña. Real Academia Galega. DOI: 10.32766/rag.445
- Monteagudo, Henrique; Loredó, Xaquín; Vázquez-Grandío, Gabino S.; e Nandi, Anik (2021). *Prácticas lingüísticas na infancia: A xestión lingüística nos primeiros contextos de socialización*. A Coruña: Real Academia Galega. DOI: 10.32766/rag.389
- Subiela, Xaime (2011). A procura da participación na planificación da política lingüística realizada desde as institucións. En: Paulo Martínez Lema e Goretti Sanmartín Rei, eds. *Unha outra guía para a intervención lingüística*. A Coruña: Universidade da Coruña, pp. 67-74.
- Vaquero, Isabel (2012). *Traballarmos en dinamización lingüística (unha introdución)*. Documentos CTNL 2. Santiago de Compostela: Coordinadora de Traballadores/as de Normalización da Lingua. Dispoñible en http://www.ctnl.org/upload/des/237-a-traballarmos-dinamizacion-lgca_isa-vaquero_docctnl2_2012.pdf
- Villasante, Tomás R.; Montañés Serrano, Manuel; e Martí, Joel, eds. (2000). *La Investigación social participativa*. Barcelona: El Viejo Topo.